

Instrucció sobre l'ús de productes fitosanitaris als centres (IN/BI/01/2022)

Vigent juny 2022

Els productes fitosanitaris, són biocides que poden representar un risc per a la salut tan pel personal aplicador com per a les persones de la comunitat educativa. És necessari tenir-ne cura per evitar els problemes que podrien ocasionar.

Objectiu

Aquesta instrucció tracta de les aplicacions de productes fitosanitaris als parcs, jardins i horts dels centres del Departament d'Educació, tan pel que fa al seu manteniment habitual, com pel control de plagues en espais **exteriors** del centre.

La instrucció del Departament d'Educació que fa referència a tractaments de plagues als **interior** dels edificis, és la IN/BI/12/1.0.04.

El tractament de plagues pot ser una actuació de risc, per això, aquesta instrucció pretén:

- Evitar o restringir al màxim l'ús de productes fitosanitaris en els centres educatius i administratius.
- Informar als responsables d'aquests centres, que en el cas que sigui imprescindible la seva utilització, qui pot fer l'aplicació i com s'han de fer les aplicacions de productes fitosanitaris a l'aire lliure, així com la documentació que se'n deriva.
- Donar a conèixer que l'aplicació ha de ser feta sempre per persones capacitades per fer-ho, tal com s'indica al punt 4 de la instrucció, ja sigui per una empresa externa, un ajuntament o treballadors del Departament.
- Informar i assegurar que si l'aplicació de fitosanitaris la fa un treballador del Departament d'Educació, disposi de la capacitació requerida pel **Reial Decret 1311/2012**¹.

Aquesta instrucció és per ambients exteriors, i proposa racionalitzar l'ús de fitosanitaris per a reduir els riscos i efectes en la salut humana i el medi ambient. Es complementa amb la instrucció per a la realització d'activitats potencialment perilloses en els centres de treball del Departament d'Educació ([IN/AP/01/2015](#)).

¹ [Reial Decret 1311/2012](#) de 14 de setembre, on s'estableix el marc d'actuació para assolir un us sostenible dels productes fitosanitaris, i modificacions posteriors.

Àmbit d'aplicació

Els centres educatius i administratius dependents del Departament d'Educació que disposin d'espais exteriors que disposin de parcs, jardins i horts.

Definicions

- **Producte fitosanitari:** És un producte químic amb un grau més o menys elevat de toxicitat destinat a combatre o a evitar les plagues que perjudiquen els cultius.
- **Plaga:** és tota aquella població de determinades espècies (insectes, fongs,...), que quan supera una determinada densitat en un determinat lloc, anomenat llindar de tolerància, provoca perjudicis en les persones.
- **Control integrat de plagues:** és l'ús coordinat de la informació sobre la plaga i sobre el medi ambient, amb els mètodes de control de plagues disponibles, per prevenir nivells inacceptables dels danys ocasionats per les plagues, mitjançant els mitjans més econòmics i amb el menor risc per a les persones, les seves propietats i el medi.
- **Hort i jardí educatiu:** activitat pedagògica dirigida per un docent i adreçada als alumnes, amb la finalitat d'experimentar i observar organismes vegetals i el seu entorn.
- **Superfície de cultiu de Família Professional Agrària:** espai destinat al desenvolupament pràctic del currículum propi del Cicle Formatiu impartit.

Tractaments amb productes fitosanitaris als centres

El RD 1311/2012 defineix els **jardins** de les escoles i centres educatius en general, com un àmbit diferent de la producció primària agrària professional. Són zones que tenen la consideració de zones específiques i com a tals, s'ha de vetllar perquè es minimitzi l'ús de productes fitosanitaris, adoptant mesures adequades de gestió.

Com a mesura preventiva no s'han d'utilitzar productes fitosanitaris en horts i jardins educatius de centres de primària, secundària i llars d'infants, del Departament d'Educació i s'han d'evitar, si és possible, en la resta d'espais. Per aquesta funció, caldrà afavorir altres tractaments o mètodes sense risc que respectin l'equilibri biològic (podes, instal·lació de nius d'ocells,...)

Recordem que cal prioritzar, per evitar l'aparició i desenvolupament de plagues, els tipus de tractament, en el següent ordre de preferència:

- Físic
- Mecànic
- Biològic
- Químic.

Qui pot fer tractaments amb productes fitosanitaris

Hi ha diferents nivells de **capacitació professional** en funció de les tasques a desenvolupar.

Aplicadors professionals:

a) Nivell Bàsic

Destinat als usuaris professionals (agricultors principalment), que realitzen tractaments en la pròpia explotació i al seu personal auxiliar. Els tractaments poden ser agrícoles en cultius, i no agrícoles (jardins, parcs...) Aquests tractaments són qualificats de professionals, però en cap cas poden fer servir productes fitosanitaris que generin gasos tòxics, molt tòxics o mortals, o siguin productes químics fitosanitaris d'alt risc².

El personal treballador de les brigades dels Ajuntaments que hagi d'aplicar productes fitosanitaris pel que fa a les escoles, caldrà que acreditin el Nivell Bàsic, ja que apliquen aquests productes en la pròpia explotació.

b) Nivell Qualificat

Destinat als usuaris professionals responsables dels tractaments terrestres, inclosos els no agrícoles, i per als agricultors que realitzin tractaments utilitzant personal auxiliar de nivell bàsic. També s'expedeixen per al personal que intervingui directament en la venda de productes fitosanitaris d'ús professional. Disposen d'un carnet que capacita la informació adequada sobre l'ús, els riscos per a la salut i el medi ambient d'aquests productes, i també sobre les instruccions per mitigar els riscos que es puguin generar.

Els tractaments fan referència a plagues exteriors, com per la *processionària del pi, poll de San José*,...

Quan l'activitat requereixi l'aplicació de fitosanitaris per un usuari extern al Departament, com pot ser una empresa acreditada, el nivell de capacitació ha de ser de **Nivell Qualificat**. L'empresa haurà d'estar inscrita al Registre Oficial de productors i operadors de medis de defensa fitosanitària ([ROPCAT/ROPO](#)).

Restriccions als productes

Tots els productes han d'estar aprovats al Registre de Productes Fitosanitaris del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

² Consulteu l'Annex 1 d'aquesta instrucció.

Hi ha una restricció dels productes que no es poden aplicar en zones amb alumnes. Aquests productes es troben definits al [RD 1311/2012 en el seu ANNEX VIII](#) i resumit a l'**Annex 1** d'aquesta instrucció.

Què ha de fer la direcció del centre per a un tractament amb productes fitosanitaris³

Els centres educatius de Barcelona cal que segueixin les directrius del Consorci d'Educació de Barcelona.

Per a la resta de centres és d'aplicació el següent:

- **Quan l'aplicació de fitosanitaris la fa un professional extern al centre, amb la corresponent acreditació d'usuari professional de Nivell Qualificat, caldrà:**

Obtenir de l'aplicador la informació i la documentació especificada a l'**Annex 2** d'aquesta instrucció, que es resumeix en:

1. Fer un diagnòstic previ de l'actuació: manteniment, control integrat de la plaga,...
2. Determinar la data i hora en que es farà el tractament d'acord amb la Direcció del centre.
3. Definir i delimitar les zones o punts exteriors sobre els quals s'actuarà.
4. Adjuntar còpia del full d'inscripció dels productes del Registre de Productes Fitosanitaris del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.
5. Disposar de les Fitxes de Dades de Seguretat (FDS) de cada producte emprat.
6. Adjuntar fotocòpia dels carnets d'aplicador dels operaris que faran el tractament.
7. Adjuntar declaració conforme es compleixen les restriccions de l'apartat "a" de l'Annex VIII del RD 1311/2012.
8. Dur a terme la coordinació d'activitats empresarials (CAE⁴) entre el centre del Departament i l'empresa acreditada o el professional extern titulat aplicador, segons està establert en el "Procediment operatiu d'activitats no pròpies del Departament d'Educació" [PO/CE/12/1.2.00](#).

Cal fer arribar tota aquesta documentació a la Secció de Prevenció de Riscos Laborals del Servei Territorial corresponent al centre, que la verificarà i si s'escau, donarà el vist i plau d'acord amb el que estableix la instrucció [IN/AP/01/2015](#) per activitats perilloses sobre productes fitosanitaris.

³ Consulteu l'**Annex 4** d'aquesta instrucció: Esquema de decisions per a centres del Departament d'Educació.

⁴ CAE a través de la plataforma [VITRADOCS](#), gestor documental dels Serveis Centrals d'Educació.

- **Quan l'aplicació de fitosanitaris en jardins del centre la fan personal treballador municipals.**

El personal treballador haurà de disposar, com a mínim, de l'acreditació d'aplicador professional de Nivell Bàsic i caldrà obtenir la documentació especificada a l'**Annex 3** d'aquesta instrucció, resumida en l'apartat anterior.

Igualment caldrà fer arribar aquesta documentació a la Secció de Prevenció de Riscos Laborals del Servei Territorial que correspongui on es verificarà i, si s'escau, donarà el vist i plau d'acord amb el que estableix la instrucció per activitats perilloses sobre productes fitosanitaris ([IN/AP/01/2015](#)).

- **Quan l'aplicació de fitosanitaris en espais exteriors al centre educatiu, la fa personal treballador del Departament d'Educació, amb la corresponent acreditació d'usuari professional de Nivell Qualificat:**

Pel que fa als centres on el personal del Departament ha de fer aplicacions amb fitosanitaris: docents de la Família Professional Agrària, jardiniers,... i aquests disposen de l'acreditació de Nivell Qualificat, s'haurà de seguir el següent protocol per a obtenir-ne el vist i plau:

- La direcció del centre es posarà en contacte per correu e-valisa, amb la Secció de Prevenció del seu Servei Territorial, enviant la següent documentació:
 - Escrit justificant sobre la necessitat de fer servir els productes fitosanitaris en exteriors per part del personal treballador acreditat.
 - Còpia de les acreditacions del personal del Departament que farien les actuacions amb fitosanitaris.
 - Descripció detallada del procediment de l'activitat o pràctica on cal fer servir fitosanitaris.
 - Fitxa de dades de seguretat dels fitosanitaris que intervenen en l'actuació.
 - Descripció de les mesures protectores, tan individuals com col·lectives que es programin.
 - Qualsevol altre documentació que pugui ser rellevant.
- La Secció de Prevenció valorarà tota la documentació aportada, poden demanar documentació específica si s'escau o avaluar l'actuació *in situ*.
- Un cop feta la valoració de la proposta, s'elaborarà un informe adreçat al centre, donant el vist i plau si s'escau, que s'enviarà per correu e-valisa a la direcció del centre.

La direcció del centre ha de custodiar tota la documentació sobre aquestes actuacions i tenir-la a disposició de l'autoritat competent.

Normativa d'aplicació

- [Directiva 2009/128/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 21 d' octubre de 2009 per la que s'estableix el marc de l'actuació comunitària per aconseguir un us sostenible dels plaguicides.](#)
- [Reglament \(CE\) núm. 1272/2008 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2008, sobre classificació, etiquetatge i envasament de substàncies i barreges,](#) i pel qual es modifiquen i deroguen les Directives 67/548/CEE i 1999/45/CE i es modifica el Reglament (CE) núm. 1907/2006.
- [Reial Decret 1311/2012, de 14 de setembre, pel qual s'estableix el marc d'actuació per aconseguir un ús sostenible dels productes fitosanitaris.](#)
- [Reial decret 255/2003, de 28 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament sobre classificació, envasament i etiquetatge de preparats perillosos.](#) Revisió vigent des de 01 de juny de 2015.
- [Decret 61/2015, de 28 d'abril, sobre els productors i operadors de mitjans de defensa fitosanitària de Catalunya i les Agrupacions de defensa vegetal.](#)

Instruccions relacionades a la Intranet del Departament d'Educació

- [IN/AP/01/2015: instrucció per activitats perilloses sobre productes fitosanitaris.](#)
- [IN/BI/12/1.0.04: instrucció per a tractaments de plaques als interior dels edificis.](#)
- [NPL- 007-2008-1: Nota de prevenció laboral d'Equips d'Emergència en els laboratoris.](#)
- [NPL- 007-2008-2: Nota de prevenció laboral d'Equips d'Emergència en els laboratoris.](#)
- [IN/LA/08/1.1.04: Instrucció per a l'emmagatzematge de productes químics en els laboratoris.](#)
- [IN/QU/01/2022: Instrucció sobre l'ús de productes químics d'alt risc que no s'han de fer servir als centres del Departament d'Educació.](#)
- [IN/LA/08/1.1.02: Instrucció sobre l'etiquetatge de les matèries de procés en els laboratoris.](#)
- [PO/LA/08/1.3.00: Procediment operatiu per a la gestió dels residus en els laboratoris.](#)
- [PO/LA/08/1.1.00: Procediment operatiu per al treball amb productes químics presents en els laboratoris.](#)
- [IN/LA/08/1.1.03: Instrucció per a la manipulació dels productes químics en els laboratoris.](#)
- [PO/CE/12/1.2.00: Procediment operatiu d'activitats no pròpies del Departament d'Educació".](#)

Annex 1

Reial Decret 1311/2012, Annex VIII

Productes fitosanitaris prohibits als àmbits de grups vulnerables: col·legis, llars d'infants, residències de gent gran... descrits a l'Annex VIII ([RD 1311/2012](#) i modificacions posteriors):

- a) **Reglament (CE) n. 1272/2008⁵**, no es comercialitzaran productes fitosanitaris classificats com explosius ni aquells als quals s'hagi assignat en l'**etiqueta** alguna de les següents indicacions de perill:
- Gas (**H220**), aerosol (**H222**), o líquid i vapors (**H224**) extremadament inflamables.
 - Perill d'incendi en cas d'escalfament (**H242**).
 - Pot provocar o agreujar un incendi; comburent (**H270**), per a gasos.
 - Pot provocar un incendi o una explosió; molt comburent (**H271**), per a líquids o sòlids.
 - Mortal o tòxic en cas d'ingestió (**H300 o H301**), en contacte amb la pell (**H310 o H311**) o en cas d'inhalació (**H330 o H331**).
 - Tòxic en contacte amb els ulls (**EUH070**).
 - En contacte amb àcids allibera gasos molt tòxics (**EUH032**), o tòxics (**EUH031**).
 - Pot provocar una reacció al·lèrgica a la pell (**H317**), o símptomes d'al·lèrgia o asma o dificultats respiratòries en cas d'inhalació (**H334**).
 - Provoca (**H370**) o pot provocar (**H371**) danys en els òrgans.
 - Provoca (**H372**) o pot provocar (**H373**) danys en els òrgans després d'exposicions prolongades o repetides.
 - Pot provocar (**H350**) o se sospita que provoca (**H351**) càncer.
 - Pot provocar (**H340**) o se sospita que provoca (**H341**) defectes genètics.
 - Pot perjudicar (**H360F**) o se sospita que perjudica (**H361f**) a la fertilitat.
 - Pot danyar (**H360D**) o se sospita que danya (**H361d**) el fetus.
 - Pot irritar les vies respiratòries (**H335**).
 - Provoca lesions oculars greus (**H318**)

⁵ [Reglament \(CE\) núm. 1272/2008 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2008, sobre classificació, etiquetatge i envasament de substàncies i barreges](#), i pel qual es modifiquen i deroguen les Directives 67/548/CEE i 1999/45/CE i es modifica el Reglament (CE) núm. 1907/2006.

- b) Si la **classificació** dels productes s'ha realitzat d'acord amb el **Reial Decret 255/2003**⁶, no es podran utilitzar productes fitosanitaris classificats com: extremadament inflamables (F +), comburents (O), explosius, tòxics (T) o molt tòxics (T +), ni aquells als quals s'hagi assignat en l'etiqueta alguna de les següents frases de risc per a la salut:
- En contacte amb àcids allibera gasos molt tòxics (R32), o tòxics (R31).
 - Possibilitat de sensibilització en contacte amb la pell (R43), o per inhalació (R42).
 - Risc d'efectes greus per a la salut en cas d'exposició prolongada (R48).
 - Possibles efectes cancerígens (R40).
 - Possibilitat d'efectes irreversibles (R68).
 - Possible risc de perjudicar la fertilitat (R62).
 - Possible risc durant l'embaràs d'efectes adversos per al fetus (R63).
 - Irrita les vies respiratòries (R37).
 - Risc de lesions oculars greus (R41).
 - Tòxic en contacte amb els ulls (RSh1).
 - No podran utilitzar productes fitosanitaris amb propietats d'alteració endocrina.

⁶ [Reial decret 255/2003, de 28 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament sobre classificació, envasament i etiquetatge de preparats perillosos](#). Revisió vigent des de 01 de juny de 2015.

Annex 4

Quadre resum de la Instrucció

